

SOCIAL MENTALITY AND RESEARCHER THINKERS JOURNAL

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed

ISSN: 2630-631X

Social Sciences Indexed

www.smartofjournal.com / editorsmartjournal@gmail.com

December 2018

Article Arrival Date: 02.11.2018 Published Date:18.12.2018 Vol 4 / Issue 14 / pp:1030-1036

TÜRKİYE'DE AYRILIK KAYGISI KONUSUNDA YÜRÜTÜLMÜŞ LİSANSÜSTÜ TEZLER: BİR DOKÜMAN İNCELEMESİ

TURKISH DISSERTATION THESIS ABOUT SEPERATION ANXIETY : A DOCUMENT ANALYSIS

Dr. Öğretim Üyesi Özlem HASKAN AVCI

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'de ayrılık kaygısı konusunda yürütülmüş lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Tezlere Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi'nden erişim sağlanmıştır. İncelenen tüm tezler belirli kriterlere göre doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiştir. Ayrılık kaygısıyla ilgili olarak yürütülmüş olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi amacıyla araştırmacı tarafından öncelikle tez inceleme formu oluşturulmuştur. Bu forma göre tezler araştırma modeline göre, çalışma gruplarına göre, kullanılan veri analiz yöntemlerine göre ve tezlerde ele alınan değişkenlere göre incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda elde edilen veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. İçerik analizi sonucunda belirli temalar oluşturulmuş ve bu temalara ilişkin frekans ve yüzdeler hesaplanmış ve tablolar halinde sunulmuştur. Buna göre ayrılık kaygısı konusunda yürütülen lisansüstü tezlerin neredeyse tamamı (43, %95,56) nicel desende ve betimsel (32, %71,12) modeldedir. Bununla beraber, son yıllarda deneysel çalışmalarda artış görülmektedir. Nitel desende yalnızca 2 çalışmaya rastlanmıştır. Ayrılık kaygısı konusunda en fazla çalışılan gruplar sırasıyla yetişkinler (19, %38), ebeveynler (9, %18) ve okul öncesi dönemdeki çocuklardır (9, %18). Lisans/ lisansüstü öğrenciler (5, %10) bu sırayı takip etmekte; en az sayıda çalışmanın ise ilkökul öğrencileri (4, %8) ve evli bireylerle (4, %8) yapıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayrılık Kaygısı, Ayrılma Anksiyetesi, Lisans Üstü Tezler, Doküman İncelemesi

ABSTRACT

In this study, dissertation thesis have been conducted separation anxiety in Turkey were examined. Theses were accessed by the Council of Higher Education Thesis Center. All the theses examined were examined according to certain criteria by document analysis method. In order to examine the master's and phd dissertation carried out in relation to separation anxiety, a thesis review form has been created by the researcher. Theses were examined according to the research model and according to the study groups, according to the data analysis methods used and the variables discussed in the theses. The data obtained as a result of the examination were analyzed by content analysis. As a result of the content analysis, specific themes were created and the frequencies and percentages related to these themes were calculated and presented in tables. According to this, almost all of the postgraduate theses on separation anxiety (43, 95,56%) are in quantitative design and descriptive (32, 71,12%) models. Only 2 studies were found in the qualitative pattern. The most studied groups on separation anxiety were adults (19, 38%), parents (9, 18%) and preschool children (9, 18%). Undergraduate / graduate students (5, 10%) follow this order; the least number of studies are done with primary school students (4, 8%) and married individuals (4, 8%). There is no direct study for adolescents.

Keywords: Separation Anxiety, Dissertation Thesis, Document Analysis

1. GİRİŞ

İnsanların ilk keşfettiği duygulardan birinin kaygı olduğu ve bunun ilk olarak ayrılma kaygısı şeklinde yaşandığı düşünülebilir (Ruppert, 2011). 1950'li yıllardan bu yana bebeğin anneden ayrılığı konusuna büyük önem verilmektedir. Bowlby'in bağlanma kuramından temel alan ayrılma anksiyetesi, bireyin annesinden ya da bağlanma figürü olan bireyden ayrılması durumunda veya ayrılma beklentisi yaşadığı durumda ortaya çıkan anksiyete hali olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma kuramı, John Bowlby ve Mary Ainsworth'un çalışmaları ile literatüre kazandırılmıştır. Bowlby, bir çocuğun annesine olan bağı ve bu bağın ayrılık, kaybolma ve ölüm yoluyla bozulması hakkındaki düşünme biçimine yenilikler getirmiştir. Mary Ainsworth'un yenilikçi metodolojisi Bowlby'nin fikirlerini ampirik olarak test etmeyi mümkün kılmının yanında kuramın genişlemesine ve yeni yönler edinmesine yardımcı olmuştur. Ainsworth bağlanılan figürün, çocuğun dünyayı oradan keşfedebileceği güvenli bir merkez olması kavramını sunmuştur. Ayrıca çocuğun sinyallerine yönelik anne hassasiyeti kavramını ve bunun çocuk-anne bağlılık örüntülerinin gelişimindeki rolünü formüleştirmiştir (Bretherton, 1992).

Bowlby ve Winnicott'un çalışmaları sonucunda, pek çok psikiyatrik hastalığının çocuklukta anneden ayrılığa bağlı olarak meydana geldiği tezi doğmuştur. Literatür incelendiğinde genel olarak çocuklarla ilgili çalışmalarda ayrılık kaygısı, ayrılma korkusu kavramlarına, yetişkinlerde ise ayrılık/ayrılma anksiyetesi kavramlarına yer verildiği görülmektedir. Ayrılık kaygısı bireyin annesinden ya da bağlanma figürü olan bireyden ayrılması durumunda veya ayrılma beklentisi yaşadığı durumda ortaya çıkan kaygı hali olarak tanımlanabilir (Bowlby, 1969). Yetişkin ayrılık anksiyetesi ise, kişinin anne ya da bağlanma figüründen ayrılma durumunda veya ayrılma beklentisinde kaygı yaşaması hali olarak ifade edilebilir (Diriöz ve ark., 2011). Yetişkinlikteki ayrılma anksiyetesi belirtileri, ebeveynlerden olduğu kadar "eşten veya çocuklardan ayrılmaya" ya da "başlarına bir zarar geleceğine" ilişkin aşırı anksiyete duymaya dönüşebilmektedir (Manicavasagar, Silove & Curtis; 1997).

Ayrılma anksiyetesi, çocukluk çağında %4-5 yaygınlık oranı olan, en sık görülen anksiyete bozukluklarından biri olarak belirtilmektedir (APA, 2013). Yetişkinlikte ortaya çıkan ayrılma anksiyetesinin yaşam boyu yaygınlık oranı Shear ve arkadaşları (2006) tarafından %6.6 olarak belirtilmektedir. Ayrılık kaygısı genel olarak çocuklukta başlayan ve gözlenen, yetişkinliğe kadar sürmeyen bir çocukluk dönemi sorunu olarak tanımlanabilmektedir. Yetişkin ayrılık kaygısı DSM IV'te ve WHO'da (World Health Organization) ayrı bir kategori olarak tanımlanmamıştır. DSM V'te ise ayrı bir tanımlamaya gidilerek altı aydan fazla süredir devam eden gelişimsel olarak uygun olmayan bir tepki olduğu belirtilmektedir. Bu kaygı durumu günlük olağan kaygılardan farklı olarak süresinin uzun olması; zaman zaman şiddetli ve uyumu zorlaştırıcı olması nedeniyle ruhsal bozukluk tanı sınıflamasında yer almaktadır.

Ayrılık kaygısının gelişimi konusunda literatürde farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır. Kimi araştırmalara göre ayrılık kaygısı çocukluk döneminde başlayıp yetişkinliğe aktarılmakta; bazılarında ise başlangıcı yetişkinlik döneminde de olabilmektedir. Manicavasagar ve arkadaşları (2000) yaptıkları araştırmalar sonucunda yetişkin ayrılık kaygısının çocukluk dönemine başlayıp yetişkinlik dönemine kadar devam ettiğini ve bu dönemde de gözlendiğini savunmuşlardır. Öne sürdükleri "Devamlılık Varsayımı" önermesine göre, çocukluk döneminde "Çocukluk Ayrılık Kaygısı" tespit edilen hastaların yetişkinlik dönemlerinde de aynı belirtilerden şikâyetçi oldukları görülmüş ve bu hastaların stres altındayken panik benzeri belirtiler yaşadıkları tespit edilmiştir.

Ayrılık kaygısı bozukluğu için DSM-V'te yer alan tanı kriterlerinin en az üçünün kişilerde belli bir süreden (en az altı ay) daha fazla ve yoğunlukta görülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu tanılama maddelerine bakıldığında, bireyin evden tek başına veya bağlanma gerçekleştirdiği kişi olmadan ayrılamaması, bağlanma nesnesi olan kişilerin başına kötü bir iş geleceğine dair sürekli veya sık sık yoğun kaygılar duyması, ayrılma kaygısından ötürü okula veya herhangi bir başka yere gitmeme yönünde eğilim olması, tek başına evde kalmaktan ya da bağlandığı kişiler olmadan farklı ortamlarda bulunmaya dair isteksizlik göstermesi ve bundan kaçınması, ayrılık korkusuna dair kâbusların olması gibi belirtiler sıralanmıştır. Bu belirtilerin çocuklarda en az dört hafta, yetişkinlerde ise altı aydan fazla süredir gözleniyor olması tanı konulması için bir kriter olarak tespit edilmiştir. Ayrıca bu belirtilerin bireyin günlük yaşam işlevselliğini bozma derecesi de değerlendirmeye alınan kriterler içerisinde yer almaktadır.

Çocuklarda görülen ayrılma kaygısı, asıl bakım sağlayan kişiden uzaklaşma korkusudur. Bu kişi genelde çocuğun annesidir (Rapee, 2003). Bowlby; ayrılma ve anne ile bağın kaybedilmesi tehlikesine karşı çocukların ilk tepkisinin korku olduğunu ileri sürmüştür. Çocuğun evin çevresinden uzaklaşmaya dair gösterdiği direncin temelinde aslında annesine yönelik hissettiği özlem ve onu kaybetme kaygısı yatmaktadır (Bowlby, 1959). Ayrılma anksiyetesi denilen durum, her çocuğun annesinden ayrılması sıralarında ortaya çıkan geçici huzursuzluktan ya da daha sonra ortaya çıkan mutsuzluktan çok daha ciddidir.

Yetişkinlikteki ayrılma anksiyetesi ise, uzun süreli olması, kişinin toplumsal sorumluluklarında, okulla ilgili akademik başarısında ya da diğer önemli işlevsellik alanlarında düşmeye neden olması

yönüyle farklılık gösterir. Bireylerin yaşadıkları yoğun anksiyete; uykuya dalma sorunları, evden uzağa gitmek istememe gibi belirtilerle ortaya çıkmakta ve bireyler sürekli başkalarından korunma gereksinimi hissetmektedirler (Sarıkaya, Yıldız ve Erkaya, 2017). Bu kişiler güçlü hissettikleri kişilerle duygusal olarak yakın ilişki kurup bağımlı hale gelebilirler (Alkan, 2007). Ayrılık kaygısı ya da diğer adıyla ayrılık anksiyetesinin kişinin yaşamına pek çok olumsuz etkisinin olması, konuyla ilgili farklı niteliklere sahip bilimsel çalışmalara ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de bugüne kadar yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının aşağıda belirtilen problemlere yanıt aranarak incelenmesi amaçlanmıştır:

1. Türkiye’de ayrılık kaygısı üzerine yazılmış kaç lisansüstü tez bulunmaktadır?
2. Bu tezlerde hangi araştırma modelleri tercih edilmiştir?
3. Bu tezlerde hangi örneklerle çalışılmıştır?
4. Bu tezlerde hangi veri analizi yöntemleri kullanılmıştır?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye’de ayrılık kaygısı konusunda yürütülmüş lisans üstü tez çalışmaları incelenmiştir. Tezlere Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi’nden erişim sağlanmıştır. Taramada, “ayrılık kaygısı, ayrılma kaygısı, ayrılık korkusu, ayrılık anksiyetesi, ayrılma anksiyetesi” ve farklı çeviriler söz konusu olabileceği düşünülerek “seperation anxiety” kavramları aracılığıyla ulaşılan tüm tezler incelenmiştir. Okul fobisi kavramı aracılığıyla ulaşılan ve içeriğinde ayrılık kaygısı ele alınan bir tez de incelemeye dâhil edilmiştir. İncelenen tüm tezler belirli kriterlere göre doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiştir. Doküman analizi araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesi ile gerçekleşir (Çepni, 2010). Ayrılık kaygısıyla ilgili olarak yürütülmüş olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi amacıyla araştırmacı tarafından öncelikle tez inceleme formu oluşturulmuştur. Bu forma göre tezler araştırma modeline göre, çalışma gruplarına göre, kullanılan veri analiz yöntemlerine göre ve tezlerde ele alınan değişkenlere göre incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda elde edilen veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. İçerik analizi sonucunda belirli temalar oluşturulmuş ve bu temalara ilişkin frekans ve yüzdeler hesaplanmış ve tablolar halinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde, incelenen tezlerin farklı değişkenler açısından ele alındığı bulgular yer almaktadır. Öncelikle, ayrılık kaygısına ilişkin lisansüstü tezlerin araştırma modeline ilişkin dağılıma yer verilmiştir. İlgili bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Ayrılık kaygısı ile ilgili lisans üstü tezlerde kullanılan araştırma modeli

Kategoriler		Frekans	Yüzde
Nicel desen	Deneyisel	11	24,44
	Betimsel/ İlişkisel	32	71,12
Nitel desen		2	4,44
Karma desen		-	-
Toplam		45	100

Tablo 1’de görüleceği üzere, ayrılık kaygısı konusunda yürütülen lisansüstü tezlerin neredeyse tamamı (43, %95,56) nicel desende ve betimsel (32, %71,12) modeldedir. Nitel desende yalnızca 2 çalışmaya rastlanmıştır. Tablo 2’de ayrılık kaygısıyla ilgili tezlerde ele alınan çalışma gruplarının özellikleri sunulmuştur.

Tablo 2: Çalışma grubunun özellikleri

Kategoriler		Frekans	Yüzde
Çocuk ve ergen	Okul öncesi dönemde çocuk	9	18
	İlkokul öğrencisi	4	8
	Ortaokul öğrencisi	-	-
	Lise öğrencisi	-	-
Yetişkin	Lisans-Lisansüstü öğrencisi	5	10
	Ebeveynler	9	18
	Evli bireyler	4	8
	Diğer yetişkinler	19	38

Toplam	50	100
--------	----	-----

Tablo 2’de görüleceği üzere, ayrılık kaygısı konusunda en fazla çalışılan gruplar sırasıyla yetişkinler (19, %38), ebeveynler (9, %18) ve okul öncesi dönemdeki çocuklardır (9, %18). Lisans/ lisans üstü öğrenciler (5, %10) bu sırayı takip etmekte; en az sayıda çalışmanın ise ilköğrencileri (4, %8) ve evli bireylerle (4, %8) yapıldığı görülmektedir. Doğrudan ergenlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Tablo 3’te yürütülen tezlerde kullanılan veri analizi yöntemleri verilmiştir.

Tablo 3: Kullanılan veri analizi yöntemleri

Kategoriler	Frekans	Yüzde	
İlişkisel -Kestirimsel	Parametrik İstatistikler		
	T Testi	24	24,24
	Varyans Analizi (ANOVA)	17	17,17
	MANOVA	3	3,03
	Korelasyon Analizi	8	8,08
	Regresyon Analizi	9	9,09
	Açımlayıcı faktör analizi	1	1,01
	Parametrik Olmayan İstatistikler		
	Ki-Kare Testi	13	13,13
	Mann-Whitney U Testi	15	15,15
Nitel	Kruskall Wallis-H Testi	7	7,08
	İçerik Analizi	1	1,01
	Döküman inceleme	1	1,01
Toplam	99	100	

Tablo 3’te izleneceği gibi, ayrılık kaygısı üzerine yürütülmüş lisans üstü tezlerinde sırasıyla en fazla t-testi (24, %24,24) varyans analizi (ANOVA) (17, %17,17), mann whitney u testi (15, %15,15) ve ki-kare testi ve (13, %13,13) tercih edilmiştir. Tercih durumunda parametrik istatistik kullanabilme ölçütlerinin; katılımcı sayısının öncelikli rol oynadığı, grup ortalamalarını karşılaştırmaya dayalı tezlerin sayıca fazla olduğu görülmüştür. Nitel desende yalnızca 2 çalışma olup kullanılan yöntemler içerik analizi ve doküman incelemesidir.

4. TEZLERDE ELE ALINAN DEĞİŞKENLER

Tezlerde incelenen değişkenler oldukça çeşitlilik göstermektedir. Çocuklarda, ayrılık kaygısı ile mizaç özellikleri, kaygı, depresyon, yaş, cinsiyet, sınıf, aile tipi, ailenin sosyoekonomik düzeyi, çocuğun yaşamında son bir yıl içinde gerçekleşen ev, okul, öğretmen değişiklikleri ve yeni kardeş doğumu incelenen değişkenlerdendir. Çocuklarda ayrılık kaygısını inceleyen kimi tezler ebeveynlere ve bilhassa çocukta ayrılık kaygısının anne ile ilgili değişkenlerle ilişkisi olup olmadığına odaklanmaktadır. Anne ile ilgili değişkenleri incelemek için çalışma grubu yalnızca annelerden oluşan çalışmalar olduğu gibi, anne ve çocuğu bir arada ele alan çalışmalar da söz konusudur. Ebeveynlere yönelik çalışmalarda örneğin, ebeveynliğe yönelik tutum, annenin çalışması, annenin bağlanma stili, annenin kişilik özellikleri, mizaç özellikleri, aile yapısı, anne babaların yaşı, öğrenim düzeyi, sahip oldukları çocuk sayısı, annenin çocukluk çağında yaşadığı ayrılık kaygısı tablosu, annenin korumacı tutumu, bilişsel esnekliği değişkenleri ele alınmıştır. Çocuğun ya da ebeveynin bağlanma stili sıklıkla rastlanan bir değişkendir. Yetişkin ayrılık anksiyetesi ile otomatik düşünceler, bağlanma stilleri, çocukluk çağı travmaları, ihmal ve istismara maruz kalmış olma, obsesif kompulsif bozukluk, obezite, çocukluk döneminde ayrılık kaygısı görülüp görülmediği, panik bozukluk, öz yeterlik bilincinin terk edilme şeması, mizaç ve karakter özellikleri, depresyon ve bipolar bozukluk gibi pek çok değişkenin bir arada incelendiği görülmüştür. Ek olarak, yenidoğan döneminde yoğun bakımda kalan çocuklarda ayrılık kaygısı ve evli bireylerde, cinsiyet, yaş aralığı, eğitim durumu, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı, eş ile akrabalık durumu, eş ile yaş farkı, evlilik doyumu gibi değişkenlerle ayrılık kaygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Deneysel iki çalışmada, oyun terapisinin ve birbirinden farklı oyun tekniklerinin çocukta ayrılık kaygısını azaltmaya yönelik etkisi incelenmiştir. Diğer deneysel çalışmalarda ise ayrılık kaygısı yüksek ve düşük gruplar deney ve kontrol gruplarına ayrılarak, farklı değişkenlere ilişkin ortalamaları bakımından karşılaştırılmıştır. Ölçek uyarlama/geliştirmeye yönelik, film incelemesine dayalı sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır.

5. TARTIŞMA, YORUM VE ÖNERİLER

Ayrılık kaygısına ilişkin lisansüstü tezlerin incelendiği bu çalışmanın sonuçlarına göre, çalışmaların daha çok nicel ve betimsel ağırlıklı olduğu anlaşılmaktadır. Oyun terapisinin ya da farklı oyun tekniklerinin ayrılık kaygısını azaltmaya yönelik etkisini test eden çalışmalar olduğu gibi, tıp alanında, hasta grubu ve sağlıklı grup şeklinde deney ve kontrol grubu oluşturularak, bu grupların ortalamalarını karşılaştıran çalışmalara da rastlanmıştır. Deneysel çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Deneysel işlem içeren ön test son test kontrol gruplu desene az rastlanmış olması ise bu çalışmanın çarpıcı bulguları arasındadır. Ayrılık kaygısının doğasını anlamaya yönelik pek çok çalışma olmasına rağmen, ayrılık kaygısını ya da olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik tez çalışması oldukça sınırlıdır. Lisansüstü tezlerde konuyla ilgili psikoeğitsel programların etkililiğini denemeye yönelik çalışmaların planlanması önerilebilir. Yürütülmüş tezlerin sonuçlarından yola çıkılarak, müdahale programlarında yalnızca çocuğu değil, anne babayı da dahil etmenin ve onların ayrılık kaygısına yönelik çalışmanın önemi anlaşılmaktadır.

Ayrılık kaygısı konusunda en fazla çalışılan grupların sırasıyla yetişkinler, ebeveynler ve okul öncesi dönemdeki çocuklar olduğu görülmüştür. Çalışma gruplarının dağılımında, Tıp, Psikiyatri ve Aile Hekimliği tezlerinde, çeşitli kliniklere ya da hastanelerin ilgili birimlerine gelen ve Ayrılık Kaygısı Bozukluğu (AKB) ya da diğer adıyla Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu (AAB) kategorisine alınan başvuruların incelenmesine, bu bireylere veya başvuru sebebi olan çocukların anne babalarına çeşitli ölçme araçları uygulanmasına dayalı tez çalışmaları, çalışma gruplarının çoğunlukla yetişkin olmasında rol oynamaktadır. Ayrıca, çocuğun ayrılık kaygısı ile ebeveynin ayrılık kaygısını birlikte ele alan tezler dağılımı etkilemektedir. Bilhassa annenin ayrılık kaygısını inceleyen çalışmalar fazladır. Annenin ayrılık kaygısı ve çocuğun ayrılık kaygısının etkileşim içinde olduğuna ilişkin literatür bulgularından yola çıkıldığı için tez çalışmaları bu doğrultuda kurgulanmış olabilir.

İncelenen değişkenler için de çalışma grubundaki dağılıma benzer bir sonuç söz konusudur. Ebeveynlere ve bilhassa anne ile ilgili değişkenlere odaklanan tez sayısı fazladır. Çocuklarda ayrılık kaygısını inceleyen kimi tezler ebeveynlere ve bilhassa çocukta ayrılık kaygısının anne ile ilgili değişkenlerle ilişkisi olup olmadığına odaklanmaktadır. Anne ile ilgili değişkenleri incelemek için çalışma grubu yalnızca annelerden oluşan çalışmalar olduğu gibi, anne ve çocuğu bir arada ele alan çalışmalar da söz konusudur. Bu gibi çalışmalar, çocuğun okuma yazma bilmediği dönemde olması, soyut değerlendirme yapabilecek düzeyde olmaması gibi nedenlerle, ayrılık kaygısını genelde annenin değerlendirmesine dayalıdır. Anne ve çocuğu bir arada ele alan çalışmalarda bağlanma stilleri ile ayrılık kaygısı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar ağırlıktadır. İncelenen tezlerde ulaşılan bulgular genel olarak, annenin ayrılık kaygısı ile çocuğun ayrılık kaygısı arasında pozitif yönde ilişkilere işaret etmektedir. Bu bulgular literatürde yer alan başka araştırmaların bulgularıyla tutarlıdır (Manicavasagar ve Silove, 1997; Pini ve ark., 2010; Shear ve ark. 2006; Silove ve ark. 2007). Bu bulguların yanı sıra, babaların ayrılık kaygısı ile çocuğun ayrılık kaygısını birlikte ele alan sınırlı sayıda çalışma olduğu (Çetin, 2017) anlaşılmaktadır. Gelecek çalışmalarda ayrılık kaygısı yüksek olan çocukların babalarının ayrılık kaygısını ya da bağlanma stilini nicel ve nitel yolla ele alan çalışmalara da ihtiyaç duyulduğu düşünülebilir. Ayrıca, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gören ergenlerin ayrılık kaygısının araştırıldığı çalışmalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Ayrılık kaygısı düzeyi farklı olan ergenler, kişisel ve ailesel nitelikleri bakımından karşılaştırılabilir.

Ölçek geliştirme çalışmalarındaki sınırlılık da dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, çocuk, ergen ve yetişkinlere, ebeveynler gibi ayrılık kaygısıyla doğası gereği bağlantı içinde olan kitlelere yönelik ve Türkiye kültürüne özgü ayrılık kaygısı ölçekleri geliştirilebilir. Ayrıca, ayrılık kaygısı konusunda yapılmış çalışmalara yönelik bir meta-analiz çalışması da önerilebilir. Ayrılık kaygısı ya da diğer adı ile ayrılma anksiyetesi, çocuklarda okul reddi, okul korkusu gibi olumsuz sonuçları olabilmesi açısından da kritik bir kavramdır. Türkbay ve Söhmen tarafından yapılan araştırmaya göre AAB tanısı alan çocuklarda en sık belirtinin okula gitmek istememe (%75) olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmaya göre, AAB'ye çocuklarda sıklıkla çocukların temel bağlanma figürlerinden ilk kez ayrı kaldıkları

okula başlangıç zamanlarında rastlanmaktadır. Toplulukçu kültürel yapıya uygun olarak ilişkilere aşırı yönelim ve benliğin ilişkisel (veya karşılıklı bağımlı) bir tarzda tanımlanmış olması (İmamoğlu, 1998; Kağıtçıbaşı, 2007) ayrılık kaygısına zemin hazırlıyor olabilir. Bu bakımdan ayrılık kaygısı ile okul reddi- okul korkusu kavramlarını bir arada ele alan betimsel ve deneysel çalışmalara ağırlık verilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Alkan M. (2007). Duygudurum ve anksiyete bozukluklarında panik-agorafobik spektrumun ve erişkin ayrılma anksiyetesinin komorbiditesi ve etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.

Altıntaş, İ. (2009). Ayrılma anksiyetesi tanısı alan çocukların ebeveynlerinin mizaç ve karakter özellikleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Atlı, Ö. (2011). Panik Bozukluğu ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Hastalarında Co2 Duyarlılığı. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Bowlby, J. (1969). Attachment and Loss: Vol.1 Attachment. New York: Basic Books.

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28: 759-775.

Çepni, S. (2010). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş, 5. Baskı. Pegem Akademi: Trabzon.

Çetin, B.S. (2017). Çocuklarda Ayrılık Kaygısı ile Anne-Babanın Ayrılık Kaygısı ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Diriöz, P. M., Alkin, T., Yemez, B., Onur, E., ve Eminağaoğlu, P. N. (2011). Ayrılma anksiyetesi belirti envanteri ile yetişkin ayrılma anksiyetesi anketinin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22,1-13.

DSM-IV (The Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders-4), (2007). Ruhsal bozuklukların tanıs ve sayımsal el kitabı. (Çev. Ertuğrul Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

DSM-V (The Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders-5), (2014).Tanı ölçütleri başvuru kitabı. (Çev. Ertuğrul Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Fırat, B. (2015). Ayrılma Anksiyetesi Belirtisi Gösteren Çocuklarda Kaygı ve Depresyon Düzeyinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Göksel, G.S. (2015). Üniversite Öğrencilerindeki Ayrılma Anksiyetesi ile Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişki. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İmamoğlu, E.O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *Journal of Psychology*, 132, 95-105.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). Kültürel Psikoloji: İnsan bağlamında insan ve aile. İstanbul: Evrim Yayınları.

Kaldırımçı, A.T. (2014). Panik Bozukluk ve Ağrı Bozukluğu Olgularında Bağlanma Stilleri, Ayrılma Anksiyetesi, Savunma Biçimleri, Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul.

Manicavasagar, V., Silove, D., & Curtis, J. (1997). Separation anxiety in adulthood: a phenomenological investigation. *Comprehensive psychiatry*, 38(5), 274-282.

Mertol, S. (2011). Yetişkinlik Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Hastalarında Mizaç ve Karakter Özellikleri. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

- Pini S., Abelli M., Shear K.M., Cardini L. Lari, Gesi,C. Muti, M. Calugi, S., Galderisi, S., Troisi, A., Bertolino,A. (2010). Frequency and clinical correlates of adult separation anxiety in a sample of 508 outpatients with mood and anxiety disorders. *Acta Psychiatr Scand*,122 (1): 40-60.
- Ruppert F. (2011). Travma, bağlanma ve aile konstelasyonları, (Çev: Fatma Zengin) (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Sarıkaya, N.A., Yıldız, S.& Erkaya, E. (2017). Hemşirelik Fakültesi Öğrencilerinde Ayrılık Anksiyetesi. *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN)*, 3(1):9-12.
- Shear M.K., Jin R., Ruscio A.M., Walters E.E., Kessler R.C. Prevalance and correlates of estimated DSM-IV child and adult separation anxiety disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *Am J Psychiatry*, 2006; 163: 1074-83. [CrossRef
- Silove, D., Slade, T., Marnane, C., Wagner, R., Brooks, R., & Manicavasagar, V. (2007). Separation anxiety in adulthood: dimensional or categorical. *Comprehensive Psychiatry*, 48(6), 546-553.
- Şirin, I. (2015). Annenin çocuğuna karşı aşırı korumacı tutumuyla annenin çocukluk çağında yaşadığı ayrılık anksiyetesi travması arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yeşilyurt, S. (2014). Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğunda Anksiyete Duyarlılığı Ve Güvence Arama Davranışının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.
- Yıldız, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.